

Marloes Koch (1982) is antropologe en journaliste. Haar afstudeeronderzoek naar gender en onderwijs verrichtte zij in het Turkse Izmir. Haar master journalistiek sloot zij af met een onderzoek naar jongeren en nieuwsgaring. Sinds 2008 werkt zij als communicatiemedewerker bij Agriterra.

Dik van de Koolwijk (1979) studeerde ontwikkelingsstudies. Hij was betrokken bij het promotieonderzoek van Dirk-Jan Koch naar landenkeuzes van internationale ngo's en voerde veldwerk uit in de Centraal-Afrikaanse Republiek. In 2008 deed hij de postdoctorale opleiding ontwikkelingsstudies in Nijmegen en is sindsdien als medewerker financiering werkzaam bij Agriterra.

Ze moeten zelf aan het roer

Hoe bereik je de mensen die echt hulp nodig hebben? Door organisaties te ondersteunen waarin de mensen het zelf voor het zeggen hebben, de zogenaamde ledenorganisaties. Deze organisaties zijn opgericht door mensen die hun eigen situatie willen verbeteren. Door hun inbreng weet de organisatie wat er speelt onder de leden, zodat zij de belangen op een goede manier kan behartigen. En daarmee kun je het verschil maken.

Onze eigen ervaring met ledenorganisaties ligt bij boerenorganisaties. Zij vormen binnen ontwikkelingssamenwerking een belangrijke doelgroep, het merendeel van de mensen woont en werkt immers op het platteland. Om deze organisaties sterker te maken en daadwerkelijk iets te laten betekenen voor de armsten is samenwerking cruciaal, met name met collega-organisaties in andere ontwikkelingslanden en in Nederland. Door directe samenwerking ontstaat er kennisoverdracht van boer tot boer.

De beste stuurlui

Naast theorieën van bijvoorbeeld Dollars, Easterly of Collier, moeten we vooral luisteren naar de armen. Zij weten wat het is om elke dag te leven in armoede en zijn daarom de werkelijke 'ontwikkelingsdeskundigen'. Zij horen aan het roer te staan en de trekkers te zijn van ontwikkeling. Niet overheden of ontwikkelingsorganisaties brengen ontwikkeling. De bewoners van de ontwikkelingslanden zullen dat zelf moeten doen.

De open deur, die uit deze redenering volgt, wordt echter nauwelijks ingetrapt. De Nederlandse ontwikkelingseuro's vinden voornamelijk hun weg via het bilaterale en multilaterale kanaal; regeringen of internationale organisaties die claimen voor arme mensen op te komen. En als het geld niet via overheidskanalen gaat, komt het toch vaak eerst bij intermediaire organisaties, de zogenaamde ngo's. Waarom ondersteunen we niet direct de doelgroep? Waarom sluiten we ons geld en advies niet naar organisaties waarin de mensen het zelf voor het zeggen hebben?

Door te werken via ledenorganisaties, steun je rechtstreeks de mensen die het nodig hebben. Dit lijkt een schot voor open doel, toch zijn er weinig Nederlandse ontwikkelingsorganisaties die met ledenorganisaties samenwerken. De meeste ngo's hebben daar-

door niet de inbreng en inspraak van hun doelgroep, waardoor zij minder goed op de hoogte zijn wat er werkelijk speelt onder de mensen die ze willen helpen. Er gaat maar heel weinig ontwikkelingsgeld direct naar de verenigingen die wij op het oog hebben. Wij denken via steun aan deze ledenorganisaties een verschil te kunnen maken.

Een ontwikkelingsorganisatie die zich uitsluitend richt op het ondersteunen van ledenorganisaties is Agriterra, organisaties van boeren en tuinders in dit geval. In ontwikkelingslanden spelen zij een sleutelrol in de oplossing van het honger- en armoede-probleem. Er is simpelweg geen eten als de boeren het land niet bewerken. Echter, als zij zich niet organiseren, blijven ze machteloos op politiek gebied en economisch in het nadeel.

Een andere boeg

Om de boerenorganisaties sterker te maken en daadwerkelijk iets te betekenen voor de armsten, is samenwerking cruciaal. Samenwerking in de breedste zin van het woord: binnen de organisatie, tussen de leden onderling, maar ook tussen organisaties in ontwikkelingslanden en met collega-organisaties in Nederland. Elke boer en elke organisatie heeft ervaringen waarvan anderen gebruik kunnen maken en kunnen leren. Op deze manier komt er een kennisoverdracht, een samenwerking van boer tot boer, tot stand. Door deze

brede samenwerkingsverbanden kan er een structurele verbetering van de leefsituatie op gang worden gebracht. Dit is de kern van daadwerkelijke ontwikkelingssamenwerking.

De invulling van de samenwerking moet aan de organisaties in ontwikkelingslanden worden overgelaten. Zij bepalen in onderling overleg op welk gebied zij zich verder willen ontwikkelen en welke activiteiten ze willen oppakken. Zij weten, juist omdat het ledenorganisaties zijn, het best wat er nodig is. Vanuit Nederland kan daar financiële en adviserende steun voor worden gegeven.

Goed groeimiddel

Kokosmelk, kokosvezels, vruchtvlees uit kokosnoten: de agrarische jongeren van het Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt (BAJK) weten er inmiddels alles van. De jongeren zijn meerdere malen naar de Filipijnen geweest om deze landbouwvorm met eigen ogen te zien. Dit gebeurde op initiatief van de Filipijnse organisatie voor kokosboeren Pasaka.

Door de hoge werkloosheid in het gebied trekken veel Filipijnse plattelandsjongeren naar de steden, waar vaak ook geen werk voor hen is. Om werkgelegenheid op het platteland te creëren, wilde Pasaka graag advies van een Nederlandse organisatie.

De jonge boeren die bij Pasaka zijn aangesloten hebben gemiddeld zo'n drie hectare met kokosnootbomen die minimaal

Van boer tot boer
ontstaat er écht
kennisoverdracht

veertig jaar meegaan. Een van de restproducten van kokosnoten is kokosvezel, dat van de husk (de harige bast) van kokosnoten wordt gemaakt. Zo'n 40 procent van de kokosnoot bestaat uit deze husk, dat meestal wordt beschouwd als afval en veelal op de velden achterblijft. Tijdens de uitwisselingen met de Nederlandse jongeren kwamen zij erachter dat ze met dit restproduct geld kunnen verdienen, omdat het een interessant exportproduct is. Husk is voor de professionele tuinbouw namelijk een milieuvriendelijk alternatief voor turf om in potgrond te verwerken. Daarmee vormt husk een goed groeimiddel voor bijvoorbeeld de teelt van rozen, potplanten en paprika's onder glas. Inmiddels heeft Pasaka dan ook een coöperatie opgericht om de afzet van deze kokosvezels te organiseren. Hierdoor is er in de omgeving een grotere vraag naar arbeidskrachten en zijn er voor de kokosboeren meer inkomsten¹.

Dit voorbeeld geeft duidelijk aan hoe vanuit Nederland een ledenorganisatie in een ontwikkelingsland ondersteund kan worden. Naast de samenwerking met Nederlandse organisaties, kunnen organisaties in ontwikkelingslanden onderling ook veel voor elkaar betekenen.

Honing slingeren

In veel landen in Latijns-Amerika is de bijenteelt een belangrijke neventak voor kleine boeren. Er is weinig land voor nodig, de startinvesteringen zijn bescheiden en dus haalbaar voor de veelal arme boerenbevolking. In Ecuador heeft een groep leden van de boerenorganisatie UNORCAC zich georganiseerd in een bijenhoudervereniging. Op zoek naar kennis om de honingproductie naar een hoger plan te tillen kwam men uit bij Argentinië, een land dat jarenlang ervaring heeft in de bijenhouderij.

De bijencommissie van de Argentijnse boerenorganisatie FAA heeft een studieprogramma georganiseerd voor de collega's uit Ecuador. Van biologische honing, kunstmatige inseminatie, efficiënte methodes voor honing slingeren tot productie van pollen, alles kwam aan bod tijdens het bezoek. Ook zijn concrete handelsafspraken gemaakt over export van Argentijnse koninginnen naar Ecuador om zo de kwaliteit van de bijenvolken en dus van de honingproductie, te verhogen. Hiermee worden de mogelijkheden voor de bijenboeren groter.

Deze voorbeelden zijn veelzeggend, maar we zijn ons ervan bewust dat elke ontwikkelingsorganisatie wel een mooie successory kan vertellen. Natuurlijk gaat deze aanpak niet altijd vlekkeloos. Het steunen van ledenorganisaties is niet de oplossing voor de algehele ontwikkelingsproblematiek, maar het is wel een belangrijke voorwaarde voor ontwikkeling, zowel op politiek als economisch vlak. Niet elke boerenclub heeft dit effect. Het is belangrijk dat het professionele organisaties zijn, die enerzijds voor

ogen houden wat de boer nodig heeft en anderzijds het grote plaatje kunnen zien en de belangen van de boer kunnen behartigen op regionaal, nationaal en globaal niveau. Hierbij kunnen Nederlandse organisaties hen ondersteunen. Daarnaast moet een ledenorganisatie democratisch zijn, met onder meer een goede communicatie naar de leden en een jaarlijkse ledenvergadering waar leden direct inspraak hebben. Zo worden boeren ook echt gehoord. En daar gaat het uiteindelijk om.

Koers bepalen

Om de juiste koers te bepalen gaan we terug naar het basisbeginsel waarin de persoon centraal staat. Daarom willen we iemand uit de doelgroep aan het woord laten, in plaats van óver hem praten. Ontmoet Mucunguzi Joseph uit Oeganda.

‘Mijn naam is Mucunguzi Joseph, ik ben bananenboer en woon in het plaatsje Kerera Parish in Oeganda. Ik ben 38 jaar, getrouwd en drie kinderen. Een paar jaar geleden hoorde ik voor het eerst over een SACCO (spaar- en kredietinstelling opgezet door de boerencoöperatie UCA, red.). In eerste instantie twijfelde ik of ik lid zou worden, aangezien ik ook contributie zou moeten betalen (onder meer voor een eigen spaarrekening). Ik was bang dat ik mijn geld zou verliezen, dit is in het verleden weleens gebeurd bij andere organisaties. Maar ik raakte toch overtuigd van het werk dat de organisatie doet, dus ik besloot lid te worden. Gelukkig mocht ik de contributie in delen betalen. Ik ben nu zes jaar

volwaardig lid van de SACCO.

We hebben afgelopen jaren verschillende bijeenkomsten gehad waar informatie werd gegeven over verschillende methodes om de oogst te verbeteren en te vergroten.

Een van de adviseurs van de boerenorganisatie kwam bij me langs om gericht adviezen te geven. Eigenlijk had ik meer gereedschap en mankracht nodig, maar hier had ik het geld niet voor. Van de SACCO kreeg ik de mogelijkheid hiervoor geld te lenen.

Samen met mijn vrouw werk ik nu op de bananenplantage van 1,5 are, hier hebben we ook bonen gepland. Onze oogst verkopen we, met de opbrengst betalen we onze lening af. Tot mijn eigen verbazing verbeterde mijn bananenplantage: de planten hebben meer bladeren, sterke stammen en zien er goed uit. Vanuit SACCO kreeg ik advies om af te komen van kevers, die de planten aantasten. Sinds kort is er nu een weg langs mijn huis waardoor ik meer bananen kan verkopen. Voor het eerst in mijn leven heeft mijn familie genoeg te eten. Ik ben een nieuwe lening aangegaan om mijn plantage uit te breiden. Nu heb ik drie are land met bananen. Ondertussen groeit mijn spaarrekening bij de SACCO snel, binnenkort neem ik dit geld op om een huis te kopen. Al deze vooruitgangen heb ik te danken aan de SACCO.’

‘Eerst was ik bang om geld te verliezen, maar mijn spaarrekening groeit en groeit’

SACCO staat voor Savings and Credit Cooperative Organisation en is opgezet door Uganda Co-operative Alliance (UCA). De UCA is de overkoepelende coöperatie van boerenorganisaties in Oeganda. Met onder meer de SACCO zet zij zich in om de positie van boeren te verbeteren.

Meeblazen

De vraag is: Hoe help je die miljoenen anderen in hun pogingen een beter bestaan op te bouwen? Ons antwoord is kort: door ledenorganisaties als de Uganda Cooperative Alliance te steunen. Daarmee krijgen de mensen die het nodig hebben een stem en vinden ze hulp bij elkaar en bij collega's elders. Door samenwerkingsverbanden tussen ledenorganisaties kunnen beide organisaties van elkaar leren. Op die manier kan een organisatie in een ontwikkelingsland ondersteund worden, met de nadruk op ondersteunen. Zoals een vertegenwoordiger van een Nederlandse boerenorganisatie stelde: ‘Wij kunnen meebblazen in het zeil van de boot, of de boot mee verstevigen, maar het is hun boot, zij varen en bepalen de koers’. De mensen in die boot zijn onze inspiratie en wij denken hen via hun eigen organisaties direct te kunnen steunen.

¹ Alle genoemde samenwerkingsverbanden, worden ondersteund door Agriterra.

